

עץ משפט גר מצוה

מז:

מאי שביעית שביעית לארובה. פירוש שמתחילין להאריך ולומר בקשות ותחניות בתוך צרכה של גואל ישראל אצל מ"מ אינה בכלל הנוספות צימי תענית דלא היו מוסיפין רק ששה ועל כל הצרכות יש טעם על מה הם חותמות צדק הראשונה של גואל אינה מן המניין ובה אומרים מי שענה לצרכהם לפי שהיה ראשון לגלוין שניעול מנמרוד וצנינה שהיא ראשונה מן הששה הנוספות אמר מי שענה לצבותנו על ים סוף וחותם צדוק וזכר הצניות ולפיך אומרה בזכרונות לפי שהיו צמזרים ונתיאשו מן הגאולה ועליו נאמר (שמות ו) ואזכור את צריתי וכן בשלישית שהיא שניה מן המניין שומע תרועה ביהושע שנענה צייחיו דהיינו צעוד ישראל בגלגל בשופרות היה אומר מי שענה ליהושע בגלגל לפי שנענה בשופרות על הרביעית והיא שלשית מן המניין מי שענה לשמואל וכו' ובשמואל כתיב עקקה ותפלה וגבי אליהו כתיב תפלה ענני ה' ענני ואמרינן בגמרא דלעקקה גבי שמואל ותפלה גבי אליהו וי"א תפלה גבי שמואל ועקקה גבי אליהו דהא דכתיב ענני גבי אליהו הוא עקקה שמואל צמזמה מעין אל ה' בצרמה לי לאליהו צהר הכרמל כנגד אשא עיני אל ההרים וכן כולם:

ברוך מרחם עץ הארץ. דגני דוד ושלמה שיך לומר על הארץ

דדוד ושלמה התפללו על הארץ דוד גבי מלאך המות גבורן ארונה ושלמה בתפלה דקאמר רעב כי יהיה צארץ ועוד יש לומר משום דלחקין בהמ"ק צארץ ולא קשיא הא דחשיב יונה מקמי דוד אע"ג שהיה קודם משום דנעני למיחתם על הארץ כדמפרש בגמרא:

ויועד

פרק שני תענית

היינו מטופל ואין לו היינו ציתו ריקן. היינו כמו ס לחזה: **ציתו ריקס מן העצירה**. שאין חמס וגול צציתו: **ופרקו נאס**. אפילו כשעמד על צחרותו היה נאה צלי שס רע: **זה המעמיד חון שאינו גגון לפני הפיצה**. רשע שהקצ"ה שגאל אותו יותר מכולן והוא נותן צקולו לפניו: **שציעים לארובה**.

שציעים לאותה צרכה שהתחיל להאריך צה ואותה אינה מן התוספת אלא מ"ח צרכות היא דתניא בגואל ישראל הוא מאריך: הוא **אומר לפניהן**. אותו הזקן הרגיל ומאריך בגאולה דקדמי מנתי: **צר"א**. דהן עונין אחריו אמן גנבולין: **אצל צמקדש**. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את הצרכה הוא יענה אחכס וישמע קול לעקתכס ציוס הוה צא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם צדוק גואל ישראל וכן עונים אחריו בשכמל"ז כך וכן בכל צרכות שבמקדש: **לפי שאין עונין אמן צמקדש**. כדליף לקמן מקרא: **מניין שאין עונין אמן צמקדש**. דכתיב בתפלת עזרא כצית שני קומו ויזכרו את ה' אלהיכס והיינו צדוק ה' אלהי ישראל כו': **ויצרכו שס כדוד**. היינו שעונין אחריו בשכמל"ז כך הוא הפסוק ויזכרו שס כדודך ומרומם על כל צרכה ותהלה: ה"ג **יכול על כל הצרכוס כולן סהלה אחס ס"ז על כל צרכה על כל צרכה סן לו סהלה: חון הכנסת**. לא אותו זקן ניהו. וחוזר חון הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין תחלה הוא אומר לכן הריעו צני אהרן וכשמוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו צני אהרן כו'. וכך הסיג. כל מנהג זה רצי חלפתא צלפורי: **לא היו נוהגין קן**. שיהו עונין אחריו צדוק שס כדוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן גנבולין: **ואיס דאמרי כדסניא** כו'. כלומר ואיכא דממני הכי: **וכן הסיג**. מנהג זה אמקדש קאי: אלא

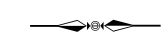
עונים אחריו בשכמל" וחוץ הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרין בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכן היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן ה על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחוץ הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחוזר ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ^א (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחוץ הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ^א (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנהיג ר' חלפתא בציפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית: ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות כו': א"ר אדא דמן יפו מאי טעמא דר' יהודה לפי שאין אומרים זכרונות ושופרות אלא

התיבה, שאינו הגון. ירושלמי. ר' אחא בשם רב אמר אין תענית עכשיו, א"ר יוסי הדא אמרה אילין תעניתא דנאנן עבדין לית תמן תעניתא. אמר ליה כאן אמור רבנן כל תענית שאינה נעשית כמצותה, עליו הכתוב אומר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה. אומר לפנייהם כ"ד ברכות י"ח שבכל יום [ו]מוסיף עוד שש, ואילו הן זכרונות ושופרות כו'. ואקשינן, והתנן על השביעית הוא אומר כו', הנה שבע ברכות מוסיף, ואמאי תנינן ומוסיף עוד שש. ושנינן שביעית לארובות, כלומר מוסיף ומאריך בגואל ישראל, נמצאת ברכת גואל ישראל ארובה שהיא מכלל י"ח ברכות, ושש מוסיפין היינו שבע ארובות, ועלה תנן על השביעית הוא אומר. וכדתניא בגואל ישראל הוא מאריך ובחותמה אומר מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה ה' יע' א' ו' ק' צ' ב' הוי' ב' גואל ישראל, והן עונין אחריו אמן, וחוץ הכנסת אומר תקעו בני אהרן תקעו ותוקעין ומריעין ותוקעין, וכן בכל ברכה וברכה, באחת אומר תקעו בני אהרן תקעו, [ובאחת] אומר הריעו בני אהרן הריעו. במה דברים [אמורים] בגבולים, אבל במקדש אינו אומר אלא ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל, והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, לפי שאין עונין אמן במקדש, שנא' קומו ברכו את ה' אלהיכם, ואומר ויברכו שם כבודך ומרומם וגו', על כל ברכה תן לו תהלה. וכן הנהיג רבי חלפתא בצפורי, וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו עושין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית בלבד. תניא אומר לפנייהם כ"ד ברכות י"ח שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש, והיכן אמרן הני שש ברכות בין גואל לרופא, ועונין אמן אחר כל ברכה ותוקעין על כל אחת ואחת כו'.

פרק שני תענית

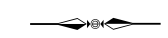
מסורת הש"ס

א [צ"ל עליו קן גי' הערך ערך פרקן, ב] [צ"ל שאינו הגון היורד לפני המינה וכ"א צרש"י ד"ה וסא, ג] צרכות סג. סוטה מ:, ד) רש"א מוסק זה, ס) [צ"ל וכו' וכ"א צרש"י שנצ"י וכ"א צר"ף ונכא"ש], ו) צ"ל צרכו,

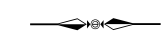
תורה אור השלם

- ↑ ה'תק"ה לי נחלקיה באריה ביער נחנה ע"י בקולה על כן שנאתיה: ירמיהו יב ח
- ↑ ויאמרו דלוקים ישועו וקדמיאל בני חשבניה שריבה הודייה שבניה פתוחיה קומו צרכו א"ת יי אלהיכם מן העולם עד העולם וירברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: תחמיה ט ה

הגהות הגר"א

[א] נפריא (וחוזר ואומר) **מא"מ:** [ב] שם (אלהים) **מז"מ:** [ג] שם ברוך ה' אלהי ישראל. י"ב מן העולם ועד העולם:

רבינו גרשום

שבע לארובות. כלומר רדאי אין מוסיפין על שש, אלא הא דקתני שבע, דארובות הן שבע, דגואל ישראל שבחפלה הוא מאריך, ומכאן ואילך אמר אילו שש שהן כמו ארובות. בד"א. שנינן אמן. א) קומו (ו)ברכו את ה' מן העולם ועד העולם. כלומר, במקום אמן יש לענות אחר (ברכו הברכות. אין עונה אמן אלא פעם אחת, [ת"ל וכו']. וכן הנהיג ר' חלפתא בצפורי. לומר (ש)לאחר ברכה זו מי שענה כו'. לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח. במקדש, אבל בגבולין אומר העניות קודם ברכות, כדאמרן לעיל. ואמרו כל הברכות כולן. על הסדר, וענו אחרייו אמן. אחר כל ברכה וברכה. וכשבא דבר לפני חכמים. שאמרו הענייה אחר הברכה, אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח. במקדש, אבל בגבולין אומר הענייה ואח"כ אומר הברכה, כדאמר לעיל.

א) נראה דחסר כלן וי"ל צד"א שעונין אמן גנבולין אצל מקדש איתן כן שנאמר קומו כו'.

יט א ב מיי ס"ד מה'י' תענית הלכה ד טוש"ע א"ח קומן תקענו סעף א (וסומן נג סעף ד'):
ב ג מיי שס הלכה ו טור א"ח ס' תקענו:
בא ד ה מיי שס הלכה טו:

מוסף רש"י

קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם. כספר עזרא כתיב שכל צרכה שחי מנביחן צמקדש היו מנביחן ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למנן אצרכה וכן למחיה המחס (טוטה) ויברכו שם כבודך. ושאר העם יענו צדוק שס כדוד מלכותו לעולם ועד, שסעם עונין להאל ולהודות מן העולם (טח) והנביך אומר צדוק ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם, מפרש בתוספתא שקעו מן העולם ועד העולם לדודיע שאין הפסוקי לפי שהיה"צ כלום אלא כפרחודור לפי הטקולין כלומר הסגיו צרכותיו כהיה"צ כל ליות רגילים לעה"צ סגולו ארוך (ברכות מו).

שי"ר לעמוד הבא

אינו מביד כו' אסור לשתות יין כל השנה. שמה עכשיו זמנו הוא ויש לחוש שמה יבנה בית המקדש, רבי אומר אומר אני. אם באתי לחוש שמה יבנה אסור ציין לעולם, ואפילו הוא מזכיר שטיט עשני זמן משמרתן, שמה יבנה וכל הקודם ואשכנחה טייל ועבדו, אבל מה אעשה. שוקתנו קלקלתו. חורבן הבית שקלקלן ועירבנן סדר משמרותיהן, שהיה אסורין ציין בזמן משמרתן ומתיין שלז בזמן משמרתן, הוא חיקקן עכשיו לשמות יין לעולם, דלא חייס שמה יבנה משמרותיהן ואסורין לעולם כרבנן (טח). הואיל ומשמרות מתחדשות. מתחלפות מתחלפות בשעתן, וזו יוצאה וזו נכנסת, ואין להסתפר מפני משמרת חדשה זו הכנסת שיכאסו ציופי (סנהדרין כב). א) לא ילירבו כלל. ואפילו עד שלשים (טח). אמר ליה. פרע מקרי שלשים יום, אי הוה כתיב לא ישלחו פרע. הוה משמע לא יגדלו פרע, השתא דכתיב ופרע לא ישלחו. דקאמר פרע וסדי לא ישלחו, משמע פרע שלשים יום ליתו, אצל שלוחו טפי לא לשלחו (טח). דומיא דשתיין יין. דסמך ליה יין לא שמו צנוס וגו', מקיס פדויע כלש לשתיין יין, ומתי ציין צנוס (טח).

רבינו חננאל

היתה לי נחלתי באריה ביער [וכו']. א"ר אלעזר זה שליח צבור היורד לפני